

info@

udruga-gradova.hr

ZAJEDNIČKI RAD, PARTICIPACIJA GRAĐANA I SVIH DIONIKA

NEB - Novi europski Bauhaus

Interdisciplinarni kreativni pokret koji spaja znanost, tehnologiju i inženjerstvo s kulturom i umjetnošću

Novi europski Bauhaus je inicijativa pokrenuta u siječnju ove godine koja želi, kao interdisciplinarni i kreativni pokret, spojiti znanost, tehnologiju i inženjerstvo s kulturom i umjetnošću te poziva sve Europljane da zajedno zamisle i sudjeluju u stvaranju budućnosti u kojoj će održivost biti ostvarena sa stilom, budućnosti u kojoj smo pronašli rješenja za probleme i izazove svakodnevnice.

Nastavak na **STR. 2**

13. SUSRET GRADONAČELNIKA I PODUZETNIKA

Čarobni štap zvan Nacionalni plan oporavka i otpornosti

Tradicionalni godišnji susret gradonačelnika i poduzetnika, u organizaciji poslovnog tjednika Lider i Udruga gradova, održan je koncem studenoga u Puli. Aktualnih i zanimljivih tema, te rasprava i sučeljavanja nije nedostajalo. Jedna od takvih tema bile su i mogućnosti koje gradovima donosi **Nacionalni plan oporavka i otpornosti**, za koji je Hrvatskoj odobreno 6,3 milijarde eura bespovratnih sredstava. Nacionalni plan predstavio je **Zvonimir Savić**, direktor Sektora za financijske institucije i ekonomske analize HGK, ujedno glavni pregovarač u procesu odobravanja sredstava.

Nastavak na **STR. 4**

Održana Skupština Udruge gradova

IMENOVANO NOVO VODSTVO UDRUGE, PREDSEDNIK U NOVOM MANDATU OSTAJE ŽELJKO TURK

U Puli je 24. studenoga održana sjednica Skupštine na kojoj je izabrano novo vodstvo Udruge u mandatu 2021. – 2025.

Predsjednik Udruge i sljedeće četiri godine bit će Željko Turk, (Zaprešić), a novi potpredsjednici su Marko Filipović (Rijeka) i Loris Peršurić (Poreč).

U Nadzorni odbor izabrani su: za predsjednika Dinko Pirak (Čazma), a za članove Nikola Grgurić (Rab), Matej Mostarac (Kastav), Dražen Srpak (Mursko Središće) i Marko Paliaga (Rovinj).

Čestitamo izabranima i nadamo se dobroj i dinamičnoj suradnji!

**Sretan Božić
i nova 2022.!**

U OVOM BROJU DONOSIMO:

NEB - NOVI EUROPSKI
BAUHAUS

... **2**

13. SUSRET GRADONAČELNIKA
I PODUZETNIKA

... **4**

KREATIVNI GRADOVI HRVATSKE
- MAKERSPACE

... **8**

NAGRADA "EMIL PARAVINA"

... **9**

S osnovnom namjerom da mjesta u kojima živimo učinimo ljepšima, održivijima i uključivijima te da pritom „nikoga ne ostavimo po strani“ – dakle, uz zajednički rad i participaciju građana i svih dionika, inicijativa je proizašla iz Europskog zelenog plana i najavljena je kroz Strategiju vala obnove za Europu. Pritom „mjesta u kojima živimo“ podrazumijevaju i naše domove ili zgrade u kojima živimo, radimo, boravimo ili koristimo, ali i naše kvartove, područja (dijelove?) gradova, naselja, gradove u cjelini te ruralne prostore i prirodni okoliš.

Predsjednica Europske komisije Ursula von der Leyen u siječnju je pozvala sve građanke i građane EU-a da sudjeluju u sukreiranju inicijative, procesu koji je trajao do kraja lipnja i koji je uključio doprinose svih zainteresiranih dionika s raznih strana Europe (i šire). Uz to je uspostavljen i savjet inicijative koji se sastoji od grupe renomiranih osoba iz različitih područja djelovanja te zajednica službenih partnera inicijative koja danas broji oko 300 članova. Jedan od službenih partnera je i REGEA – Regionalna energetska agencija Sjeverozapadne Hrvatske koja promovira i komunicira ideje i ciljeve inicijative, otvara teme i potiče dijalog, povezuje dionike te sudjeluje na partnerskim sastancima i ostalim aktivnostima koje se vode u okviru inicijative. REGEA je tako u amfiteatru Energetskog centra Bračak, 18. svibnja 2021., okupila stručnjake iz različitih područja – od arhitekture, dizajna, gospodarstva do energetike i klime s ciljem promišljanja o Novom europskom Bauhausu iz hrvatske perspektive.

Održivost, ljepota, kvaliteta + uključivost, dostupnost, pristupačnost...

Kroz fazu sukreiranja inicijative postepeno je shvaćeno da se Novi europski Bauhaus nalazi u odlukama koje donosimo svakoga dana- od toga u kakvim zgradama, prostorima i okolišu živimo, radimo i boravimo, do svega onoga što je zapravo direktno ili indirektno povezano s tim prostorom: na koji način se krećemo, kako koristimo resurse i infrastrukturu, kako postupamo s otpadom, što jedemo, kako se odijevamo, što i koliko kupujemo, te kako to sve utječe na naše zdrav-

Potvrda tog načina razmišljanja i shvaćanja inicijative stigla je u rujnu kroz komunikaciju Europske komisije kojom je objavljen ulazak inicijative u drugu fazu – fazu provedbe. Sami pogled na uključeni široki spektar politika, planova, misija EU-a, od Europskog zelenog plana i svih njegovih strategija, preko teritorijalnih politika, kulturnog i kreativnog sektora pa sve do strategije za industriju i poduzetništvo s kojima je povezana inicijativa Novog europskog Bauhausu, svjedoči o njoj jasnoj „horizontalnosti“ te širini upliva (i utjecaja). Očitava se i potencijal da Novi europski Bauhaus po-

lje i kvalitetu života, ali i na živote ostalih živih bića i prirodni okoliš u cjelini. Gdje je u svemu tome održivost, ljepota, kvaliteta, ali i onaj društveni aspekt : uključivost, dostupnost, pristupačnost...!?

stane dodatni element europske kohezije te svojevrsni europski brand koji doprinosi društvenom i gospodarskom, odnosno integriranom održivom razvoju Europske unije koja je postavila cilj dostiza-

nja klimatske neutralnosti Europe do 2050. godine.

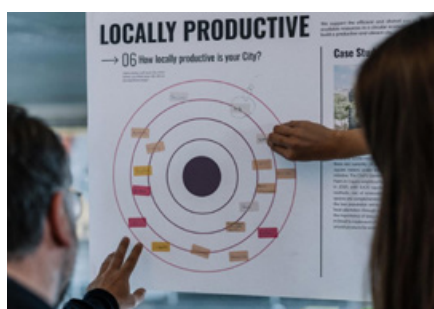
Evidentno je da klimatska kriza prijeti, ne samo Europi, nego i cijelom čovječanstvu, ona ugrožava vrijednosti koje imamo i razvijamo. Potrebno je stoga stvoriti otpornost na klimatske promjene. Uz klimatske promjene postoje i drugi izazovi: zdravstveni (COVID-19 pandemija), društveni, demografski, gospodarski, a ono što smo nažalost osvijestili mi u Hrvatskoj tijekom 2020. godine i rizici od seizmičkog djelovanja: niz razornih potresa pogodio je područje sjeverozapadne Hrvatske, podsjetivši nas da „otpornost“ u južnoj Europi ima dodatno značenje. Upravo zbog tih višestrukih izazova i različitih lica „otpornosti“ potrebno je da ona bude sveobuhvatna.

Plan-kreacija-realizacija

REGEA je tijekom faze sukreiranja pripremila prijedlog nazvan „Sveobuhvatna otpornost“ koji nudi određeno sistemsko rješenje s ciljem uspješne implementacije inicijative u cijelom procesu „plan-kreacija-realizacija“ te na taj način stvara doprinos održivom društvenom i gospodarskom razvoju te stvaranju sveobuhvatne otpornosti na navedene izazove mjesta u kojima živimo.

U sklopu druge faze inicijative,

koja je trenutno u tijeku, Europska komisija pripremila je 85 milijuna eura, kroz različite programe financiranja, za realizaciju aktivnosti i projekata vezanih za teme i odrednice koje su obuhvaćene inicijativom, a koje su doista vrlo široke. Teme se kreću od novih modela zelenog integriranog planiranja; revitalizacije i urbane/ruralne obnove osobito zapuštenih prostora; gradnje novih i rekonstrukcije postojećih zgrada te inovacija, stvaranja, razvoja, primjene rješenja, sustava, proizvoda za svakodnevnu uporabu (koji su temeljeni na održivosti), implementacije elemenata zelene infrastrukture i rješenja baziranih na prirodi, principa kružnog gospodarenja, rješenja za pametnu i održivu mobilnost; preko razvoja novih modela obrazovanja, istraživanja i razvoja, upotrebe novih tehnologija pa sve do rješavanja izazova vezanih za pristupačno stanovanje, uključivost te ostalih društvenih i demografskih izazova koji se javljaju u mjestima i prostorima u kojima živimo.

REGEA - koordinator za Hrvatsku

Uz pozive za dostavu projektnih prijedloga kroz Horizon, LIFE, Erasmus i druge programe sufinanciranja, koji su u planu početkom sljedeće godine, krenut će s radom i NEBLab u kojem će aktivnosti provoditi službeni partneri i ostali zainteresirani dionici formirani u grupe oko različitih tema.

Ministarstvo kulture i medija RH donijelo je krajem listopada odluku o osnivanju Nacionalne platforme za Novi europski Bauhaus kojom bi se pridonijelo ostvarivanju potencijala i mogućnosti ove inicijative na području Republike Hrvatske kroz okupljanje zainteresiranih dionika koji bi se kroz platformu umrežavali te zajednički sudjelovali u aktivnostima i projektima Novog europskog Bauhaus-a. Operativno-stručno vođenje i koordiniranje radom platforme povjereni su REGEA-i.

Više informacija o Novom europskom Bauhausu možete naći na službenoj stranici inicijative: https://europa.eu/new-european-bauhaus/index_en

Pripremio: Marko Zlonoga, koordinator aktivnosti vezanih za Novi europski Bauhaus u Regionalnoj energetskej agenciji Sjeverozapadne Hrvatske – REGEA-i

Naglasio je strateški pristup u izradi te ponovio korelaciju Nacionalnog plana sa strateškim okvirom države što financiranje ograničava samo na one projekte koji svoje uporište imaju u strateškim dokumentima, Nacionalnom programu reformi i Nacionalnoj razvojnoj strategiji. Savić je naglasio postojanje sredstava za ulaganje u predškolske i školske ustanove, u sferu gospodarenja otpadom te energetske obnovu zgrada i razvoj vodoopskrbe, što će sve rezultirati rastom gospodarstva u godinama koje predstoje. **Dario Hrebak**, gradonačelnik Bjelovara, ukazao je na potencijalne probleme u provedbi koje vidi u birokratiziranosti, sporosti raspisivanja natječaja te nespremnosti projekata. Smatra da je ovo uistinu povijesna prilika za gradove koju ne bi smjeli propustiti. Gradonačelnik Zaprešića **Željko Turk**, naglasio je da Nacionalni plan oporavka i otpornosti, predviđa i reformu lokalne samouprave te funkcionalno spajanje jedinica u smislu objedinjavanja, primarno komunalnih poslova gradova i gravitirajućih općina. Referirajući se na izlaganja gradonačelnika, Savić je sugerirao pripremu projekata i investicija jer se odugovlačenje s natjecajima neće smjeti događati.

Klasa optimisti o razvojnim vizijama gradova

Ideja o razvojnim vizijama gradova, ni optimizma, na panelu nije nedostajalo. Gradonačelnik Pule, **Filip Zoričić**, naveo je kako Pula nakon propasti Uljanika očekuje nova prilika jer će grad u turističke i kulturne svrhe iskoristiti svoj fortifikacijski sustav, baza će biti sveučilište, dok će "pogonski

motor" biti klaster male brodogradnje okupljen oko ostataka Uljanika. Dio te razvojne vizije je i tehnološko-inovacijski centar na području nekadašnjeg vojnog područja na Muzilu i suradnja s Infobipom, prvim hrvatskim jednogrom. Gradonačelnik Splita, **Ivica Puljak**, grad kojem je na čelu za deset godina vidi kao najmoderniji grad u regiji, otvoren i kulturni, u kojemu je turizam motor ostatku ekonomije. Grad planira voditi strateški, najprije izraditi strateške dokumente, a onda se tih dokumenata striktno pridržavati. Niti jedan projekt koji nije u skladu sa strategijom razvoja neće se moći provoditi, a sve planirane stavke morat će se poštovati te će se ozbiljnim strateškim dokumentima u Split privući ozbiljne investitore. Obećavajuće su zvučala i promišljanja predsjednika zagrebačke Gradske skupštine, Joška Klisovića, o Zagrebu kao modernom, tehnološki naprednom, ekonomski vibrantnom, ekološki osviještenom gradu u koji će se ljudi doseljavati i u kojem će željeti živjeti. Zagreb baziran na dobrom upravljanju, Zagreb koji ne tolerira nerad i opterećenja koje prouzrokuje te Zagreb kao zeleni grad učinkovite administracije. Gradonačelnik Rijeke, **Marko Filipović**, Rijeku vidi kao najveću luku sjevernoga Jadrana te kao grad u kojem se razvija kulturni turizam, ali i bro-

dogradnja, farmaceutika i druge industrije. Uvjeran je da će razvoju kulturnih industrija i kulturnog turizma doprinijeti i infrastruktura koja je ostala nakon projekta Europske prijestolnice kulture.

Kako do pravednog, zelenog i produktivnog grada?

Upravo takav, pravedan, zelen i produktivan grad nalaže Povelja iz Leipziga, neobvezujući dokument Europske unije koji promiče ideju urbane politike za opće dobro i naglašava preobražajnu snagu gradova. Odgovor na to pitanje tražio se na okruglom stolu na kojem su sudjelovali gradonačelnik Križevaca, **Mario Rajn**, predsjednik zagrebačke skupštine, Joško Klisović i Ingrid Gojević, iz Ministarstva prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine. Na pitanje kako misli ispuniti svoje obećanje i od Križevaca do 2030. stvoriti energetski neutralan grad, Rajn je odgovorio da su proučili inozemne primjere, definirali 29 mjera za strategiju koja bi do kraja godine trebala biti donesena, te ustrojili energetsko-klimatski ured u kojem je zaposleno troje ljudi. Na pitanje o građanskoj participaciji, Rajn je rekao da su najprije krenuli kroz participativno budžetiranje, onda i postali nacionalno prepoznatljivi po Križevačkim sunčanim krovovima, u koje su uložili građani, a i da je u izradi strateškog plana razvoja Križevaca su-

djelovala fokus grupa od stotinjak građana.

Gospodarenje otpadom, nezostavna (i nerješiva) tema svakog Susreta

Novi Zakon o gospodarenju otpadom predstavio je državni tajnik u Ministarstvu gospodarstva i održivog otpada, **Mile Horvat**. Smatra da su iskoristili priliku i u Zakon ugradili konkretne ciljeve te smanjili administriranje. Među promjenama istaknuo je da će Centrima za gospodarenje otpadom upravljati tvrtka u vlasništvu Vlade RH ili JLS, dok će administriranje biti jednostavnije stoga što je dosta ovlasti prenijeto županijama. Čak štoviše, Horvat smatra da su Zakonom uspjeli definirati posve novu ulogu županija. Ni u ovom dijelu Susreta optimizma nije uzmanjkalo jer Horvat smatra da će Ministarstvo izraditi Nacionalni plan gospodarenja do 2022. Za razdoblje od 2023. do 2028. županije će izraditi planove u roku od godinu dana, a do ljeta sljedeće godine bit će donijeti i svi podzakonski akti. Mario Roboz, iz Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, smatra da će se budući postupci uvelike ubrzati, dok će se u izradi Nacionalnog plana gospodarenja otpadom nastojati uvažiti i harmonizirati interesi svih aktera. Gradonačelnika Donjeg Miholjca, **Gorana Aladića**, zanimalo je kako će se tretirati kompost stvoren na kućnom pragu budući se, konkretno u Miholjcu, od tri tisuće domaćinstava, samo pet stotina domaćinstava opredijelilo za predavanje otpada, dok će preostali sami kompostirati. **Zvonimir Majić**, načelnik Sektora za posebne kategorije otpada Fonda za zaštitu okoliša i energets-

ku učinkovitost, smatra da je novi Zakon dobar, no pitanje je hoće li to pokazati primjena u praksi. Dodao je da Fond kontinuirano financira novu opremu te spomenuo da je krenuo ciklus natječaja i poziva za sljedeće tri godine, vrijedan čak šest milijardi kuna, u sklopu kojega je financiranje i opreme. **Đuro Horvat**, predsjednik Uprave Tehnixa, istakao je primjer Grada Preloga koji je među prvima u krenuo u razvoj reciklaže. Dodao je da su doista zadnjih godina Ministarstvo i Fond izgradili puno reciklažnih dvorišta, što znači da se može. U tom kontekstu podsjetio je da cijene sekundarnih sirovina rastu pa zbog toga EU želi poticati izdvajanje sekundarnih sirovina iz otpada.

Industrijska simbioza gradova i poduzetnika

O industrijskoj simbiozi gradova i poduzetnika govorila je **Marija Ščulac Domac**, direktorica Sektora industrije i održivog razvoja Hrvatske gospodarske komore, napominjući da više od polovine svjetskog stanovništva živi u urbanim sredinama i da će taj udio rasti u budućnosti. Spomenula je i drugi podatak vezan za Hrvatsku, a taj je da 83 posto poduzetnika obavlja poslovanje u gradovima. Stoga je važno razvijati sustav gospodarenja otpadom, pogotovo kružno gospodarstvo. Istaknula je da je uloga HGK da prati svaki segment kružnog gospodarstva, inicira i provodi projekte kako bi pomogla tvrtkama. O provedbi projekta nabave spremnika za odvojeno prikupljanje otpada sufinanciranog iz EU fondova govorila je **Aleksandra Čilić**, načelnica Sektora za zaštitu okoliša Fonda za zaštitu

okoliša i energetske učinkovitost. U projektu koji je započeo 2019., a završio ove godine sudjelovalo je 407 lokalnih jedinica. Njegova je vrijednost bila 362 milijuna kuna, od čega je 85 posto sufinancirano bespovratnim europskim sredstvima. Dodala je da u Hrvatskoj raste količina prikupljenog otpada i on je sad na 41 posto od ukupnog, dok je 35 posto reciklirano. I ranije je bilo pomaka, godišnje po pet posto, a sad se očekuje i veći napredak.

Elektrifikacija i vodik su sadašnjost

“Elektrifikacija i vodik nisu tek budućnost, već sadašnjost. Indija, Južna Koreja i Kina prednjače, a priključuje im se SAD, dok Europa za sada kaska”, rekao je energetičar i energetske ekonomist **Igor Grozdanić**, ujedno i moderator panela o vodik i e-mobilnosti u javnom gradskom prijevozu. U Kini se električna energija kao pogonsko gorivo koristi u 15 posto javnog prijevoza, u Indiji je to devet posto, a u SAD-u osam posto. Pitanje je gdje je Hrvatska!? Prije panel rasprave, prezentaciju o elektrifikaciji prometa u gradovima održao je **Igor Ban** iz tvrtke Heliox, podsjetivši da je danas 25 posto ukupan udio emisija prometnog sektora u ukupnim EU emisijama stakleničkih plinova, dok je u Hrvatskoj taj udio još veći - 35,3 posto. Dakle, zaključuje Ban, dekarbonizacijom prometa riješili bismo trećinu ukupnih hrvatskih emisija stakleničkih plinova. Elektrifikacija javnog prijevoza je nužnost, želimo li smanjiti emisiju stakleničkih plinova, jer su koristi značajne - manje zagađenja i manje buke. Ekonomske su predno-

sti također vidljive – bit će manji troškovi, a ukupan trošak vlasništva električnih vozila bit će niži od troška klasičnih vozila u sljedeće dvije godine. Govorio je i o rješenjima za punjenje električnih autobusa, dok je profesorica na Fakultetu strojarstva i brodogradnje, **Ankica Kovač**, govorila o vodik u prometu (infrastruktura, strategije i proizvodnja zelenog vodika u prometu). Iznijela je nekoliko prednosti kad je u pitanju vodik kao gorivo u javnom gradskom autobusnom prijevozu. Istaknula je domet autobusa do 300 kilometara te vrijeme punjenja od samo desetak minuta. Na okruglom sto-

načelnik Grada Ludbrega, iznio je iskustva svoga grada te kazao da je javni prijevoz propao i ostao je samo onaj učenički. Problem prijevoza rješavaju sami, u suradnji s gospodarstvenicima, ne čekaju rješenja od države ili županije. U izgradnji je solarna elektrana, a priprema se i projekt geotermalnih izvora.

I državna uprava bi u bolju budućnost

Poduzetnici i građani moći će se ubuduće javnim tijelima obraćati elektroničkim putem, najavila je to **Terezija Marić**, načelnica Sekto-

informacijskom sustavu. Riječ je o temelju reforme javne uprave jer će se (konačno) znati tko je što zaprimio, gdje se spis nalazi, kada je riješen, a povećat će se i transparentnost tijela javne vlasti, uštedjeti materijalna sredstva i vrijeme službenika. "Uspostava platforme koja će omogućiti elektroničko i mobilno potpisivanje i pečatiranje raznih dokumenata i koja će funkcionirati kao zajednički dijeljeni servis tijela javne uprave u završnoj je fazi", istaknuo je **Igor Ljubi**, koordinator sektora Središnjeg državnog ureda za razvoj digitalnog društva. Naglasio je da je sustav spreman i čeka korisnike. "U fazi smo testiranja i za sada imamo samo dobre povratne informacije", rekao je o novoj digitalnoj platformi koja bi trebala doprinijeti povećanju učinkovitosti unutar sustava državne i javne uprave kao i u načinu pružanja elektroničkih usluga i njihovoj interakciji s građanima i poslovnim subjektima.

Digitalno i transparentno počinje u gradovima

Okrugli stol, na temu Digitalno i transparentno, okupio je predstavnike gradova koji su primjer dobre prakse u digitalizaciji i transparentnosti te predstavnike IT tvrtki koje razvijaju rješenja za digitalizaciju procesa u javnom sektoru. "Zahvaljujući našem digitaliziranom sustavu uredskog poslovanja, jutros sam prije početka ove konferencije, odavde iz Pule digitalno ovjerio sve račune koje Grad Dubrovnik treba platiti. Uveli smo i digitalizirane usluge, poput plaćanja vrtića ili ishodovanja građevinskih dozvola." naveo je gradonačelnik Dubrovnika, **Mato Franković**. **Dario Hrebak** istaknuo

lu predstavnici gradova iznijeli su svoja iskustva o uvođenju e-mobilnosti. Tako je **Mato Franković**, gradonačelnik Grada Dubrovnika, naglasio da bi u Dubrovniku, da nije bilo korone, već vozili električni autobusi jer je uoči početka pandemije trebao stići prvi autobus. No, Dubrovnik je ipak napravio iskorak prema e-mobilnosti putem svoga smart parking sustava, te putem projekta električnih brodova za javni prijevoz prema Elafitima. **Dubravko Bilić**, grado-

ra za građanska stanja i dernizaciju upravnog postupanja Ministarstva pravosuđa i uprave. Govorila je o novoj Uredbi o uredskom poslovanju te o novom elektroničkom sustavu zaprimanja pismena koji se mora uspostaviti do 1. siječnja 2023. i to na svim razinama vlasti u Hrvatskoj. Komunikacija elektroničkim putem dobiva prednost pred drugim oblicima komunikacije. Načelo je da se pismena zaprimaju primarno elektroničkim putem i sva će se evidentirati u

je da je u Bjelovaru puno svakodnevnih procesa, poput digitalnog upisa u vrtiće, dodjeljivanja stipendija učenicima i studentima ili potpora udrugama, u potpunosti digitalizirano, istaknuvši da je upravo transparentnost obilježila njegov prvi mandat." Transparentnost je cilj kojem teže i kojim su krenuli svi gradovi u Hrvatskoj, a Rijeka je u tome daleko odmaknula", naveo je gradonačelnik Rijeke, Marko Filipović, te je u kontekstu digitalne transformacije ukazao na problem nedostatka kvalitetnih IT kadrova u javnoj upravi budući im tvrtke, privatni sektor, nude znatno povoljnije financijske uvjete i mogućnosti edukacije.

Na ovom su okruglom stolu sudjelovali i direktorica SAP-a za Hrvatsku Anita Lacmanović, Hrvoje Sagrač, predsjednik Uprave Infodoma i Marko Ignjatović, direktor Libusoft Cicoma, predstavnici tvrtki koje uspješno surađuju s nizom gradova na poslovima digitalizacije, nudeći im široki spektar rješenja za digitalizaciju poslovanja.

Od otpada do energije – (ne) moguća misija?

"Centri za gospodarenje otpadom pokazali su se problematičnima jer nismo organizirali primarnu selekciju. Građani ne odvajaju puno otpada, tako da ti centri postaju nefunkcionalni. Nemamo veću

koncentraciju i posljedično, gorivo iz otpada je nekvalitetno. U tom smislu morat ćemo pojačati selekciju i odvajati tokove komunalnog i proizvodnog otpada", istaknula je to **Koviljka Aškić**, direktorica pulske tvrtke Eko Adria, na završnom okruglom stolu na kojem se govorilo o energiji iz otpada. Navela je da će jedna od metoda za povećanje primarne selekcije nužno morati biti i cijena za usluge odvoženja otpada te da se hijerarhija gospodarenja otpada mora poštivati. Tek će se na taj način iskoristiti sve što se može, a nakon selekcije, proizvodnja energije iz otpada bit će nadogradnja tog sustava. O tome da je država i ranije poticala lokalne jedinice da organiziraju primarnu selekciju, govorila je **Anamarija Matak**, ravnateljica **Uprave za procjenu utjecaja na okoliš i održivo gospodarenje otpadom** Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, dodajući da je novim Zakonom o gospodarenju otpadom uveden županijski plan kao novi dokument, umjesto dokumenata lokalnih jedinica jer se pokazalo nerealnim da 556 JLS-a organizira biopliniska postrojenja ili sortirnice. Smatra kako prepreka u zakonodavstvu nema, nastoje riješavati poteškoće s kojima se poduzetnici i gradonačelnici susreću prilikom organiziranja gospodarenja otpadom, nastoje smanjiti količinu otpada na način da ga se selektira, reciklira i potom iskoristi za energetske oporabu. **Maja Feketić**, načelnica **Sektora za EU fondove Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost**, potvrdila je da je Fond spreman sufinancirati projekte koji će proizvoditi gorivo. Za sada u Hrvatskoj imamo tek dva centra za gospodarenje gorivom, odakle bi se mogle plasirati sirovine za

energane, a u sljedećem razdoblju treba izgraditi još devet centara, čiji će kapacitet biti (bez Zagreba) 220 tisuća tona otpada spremnog za reciklažu i proizvodnju energije. Na panelu su sudjelovali još i predsjednica Uprave C.I.O.S.-a **Tajana Tomašević** koja je govorila o projektu izgradnje kogeneracije te tvrtke u Sisku i **Vjekoslav Majetić**, osnivač tvrtke DOK-ING koja ima udio od 80 posto svjetskog tržišta u proizvodnji robotskih sustava za posebne namjene.

"Novac nije problem, novca ima!"

Glavni urednik Lidera **Miodrag Šajatović** zaključio je **13. susret gradonačelnika i poduzetnika**, naglasivši da se u Puli više puta ponovila jedna vrlo zanimljiva rečenica koju u prethodnim susretima nismo imali prilike čuti – Novac nije problem. "To je jako dobro znati i kvalitetnim poduzetnicima slijede prekrasne godine", rekao je Šajatović. Predsjednik Udruge gradova, Željko Turk, nadovezao se rekavši da su uz taj novac, koji će stajati na raspolaganju, poduzetnici i gradonačelnici pred nikad većim izazovima. "Ne mogu reći da neće biti više novca u nekim budućim razdobljima, no vjerujem da nikad više neće biti bespovratnih sredstava kao u ovom razdoblju. Nadam se da ćemo se znati nositi s tim. Izazov koji je pred nama stavlja nas na kušnju i to je prilika generacije."

Još jednom, zahvala cijelom timu Lider-a na vrhunskoj organizaciji i osmišljavanju skupa. Hvala govornicima i panelistima na trudu i strpljivosti. Nama ostaje da budno pratimo što će od najavljenog (i obećanog) biti ostvareno do sljedećeg Susreta 2022. godine. ■

Makerspace

U 21. stoljeću, u digitalnoj eri globalizacije, masovne jeftine serijske proizvodnje i lake dostupnosti fantastično široke lepeze svih mogućih (sve češće i nepotrebnih) roba i proizvoda, tehnička kultura šire populacije i kultura ručnog rada gubi smisao. No, prepoznajući takav nepoželjan trend, u svijetu se pojavljuju pokreti koji žele vratiti dignitet tehničkoj kulturi i stvarati uvjete da svatko, od djece i mladih do odraslih i starijih, može vlastitim rukama, uz korištenje suvremenih tehnoloških uređaja, proizvesti fizički primjerak proizvoda prema

vlastitom interesu i ideji. Umjesto da dizajn i razvoj novih proizvoda postanu ekskluziva razvojnih centara velikih kompanija, makers-kultura teži svakome pružiti priliku da oslobodi svoju kreativnost, da napravi prototip ili unikatni proizvod.

Ljetos otvoren makerspace (www.makerspace.hr) pri varaždinskom tehnoparku (techpark.hr) predstavlja se riječima: „Makerspace je kolaborativni radionički prostor za brzo prototipiranje i proizvodnju fizičkih proizvoda.“ U atraktivno uređenom prostoru i uz pomoć stručnih mentora, svima je dostupna suvremena oprema za 3D skeniranje i 3D ispis, laserski rezač i CNC strojevi. Tu su i alati za obradu drva i metala te uređaji za programiranje elektroničkih uređaja, Arduino i Raspberry setovi.

Pozamašna ulaganja

Izgradnja i opremanje takvih modernih tehnoloških centara iziskuje pozamašna ulaganja koja nisu baš lako dostupna u manjim sredinama, a bilo bi i nerentabilno nabavljati skupocjenu opremu za možda samo nekoliko potencijalnih korisnika. Stoga varaždinski Techpark i Makerspace pripremaju priručnik s detaljnim uputama za opremanje i vođenje novih makerspacea (uključujući i modele financiranja i subvencioniranja). Zainteresiranim gradovima, knjižnicama ili školama, Makers-

Laserske gravure koje su isprogramirali učenici osnovne škole nakon samo jednog školskog sata edukacije.

pace može organizirati izvođenje ciljanih programa na terenu te u manjim gradovima i općinama omogućiti njihovim građanima da uživo rade na visokotehnološkoj opremi, educiraju se o tehnološkom procesu i programiranju, te da sami izrade što žele. Takvi programi već su odrađeni u nekoliko škola i na FOI-u, uz veliki interes polaznika i oduševljenje svih koji su sudjelovali. Na temelju tih iskustava, vjerojatno će se pripremiti i projekt uređenja kombija s odgovarajućom opre-

mom, a koji će uvijek biti spreman za akcije. Cilj je da se omogućiti gostovanja po nekoliko dana i održavanje radionica na terenu, okupljanje zainteresiranih, poticanje suradnje i iniciranje novih poduzetničkih i poslovnih projekata. Mobilni stručni tim također bi mogao usmjeravati specijalizaciju prema lokalnim resursima i specifičnostima, educirati lokalne voditelje te stvoriti pretpostavke i pripremiti podlogu za korištenje EU financiranja. Takvim pristupom može se vrlo rentabilno potaknuti i osnažiti stvaranje novih produkcijskih centara s perspektivom da prerastu u poslovne i industrijske jezgre te da se lokalni poduzetnici usmjere prema novim tehnologijama i kreativnim biznisima.

Uloga tehnoparka u zajednici

Varaždinski Techpark je domaćin 70-tak startupova koji uspješno razvijaju svoje projekte, a iz njega je već izašlo nekoliko tvrtki koje znatno doprinose gradskom gospodarstvu i proračunu. Prosječna plaća zaposlenika u tvrtkama koje se inkubiraju u Techparku je oko

8.000 kuna, znatno iznad gradskog prosjeka, a tvrtke koje su izrasle u tehnoparku i osamostalile se i dalje uspješno posluju i isplaćuju natprosječne plaće.

Zanimljivo je da u gradu ima i jeftinijih poslovnih prostora za najam, ali se startupovi radije smještaju u Techpark radi inkubacijske podrške, dobre opremljenosti, ugodnih zajedničkih prostora za druženje i suradnju te kreativne interakcije s kolegama iz drugih startupova. U Techpark se učlanjuju i mnoge vodeće gradske tvrtke koje žele pratiti projekte startupova na inkubaciji, koriste makerspace kao prototipnu radionicu i traže nove stručnjake za zapošljavanje u svojim razvojnim centrima. Na svaku kunu koju grad uloži u Techpark već iste godine ostvaruje povrat četiri kune, a priprema se i detaljnija analiza ukupnih materijalnih i nematerijalnih utjecaja tehnoparka u zajednici. ■

Otvoreni poziv

Pozivamo zainteresirane gradove da se prijave za sudjelovanje u ovom projektu (prijave na e-mail info@udruga-gradova.hr, Subject: **KGH Makerspace**) kako bismo mogli procijeniti potrebe, zajednički osmisliti ciljne programe za svaku sredinu i organizirati provedbu aktivnosti na terenu. Svaki grad koji se želi uključiti u projekt treba osigurati lokalnog koordinатора, promociju projekta u lokalnim medijima i prikupljanje prijava za radionice.

PRIZNANJA ZA PROMICANJE DJEČJIH PRAVA

Nagrada „Emil Paravina“

Prvi dobitnici, mladi aktivisti iz Svete Nedelje i Koprivnice

Savez društava „Naša djeca“ Hrvatske ove je godine osnovao i po prvi put dodijelio jedinstvenu Nagradu „Emil Paravina“, i to DJECI, za promicanje i zalaganje za dječja prava, dječju participaciju, suradnju i pomoć svojim vršnjacima.

Nagrada je dodijeljena u dvije kategorije: djetetu pojedincu i skupini djece. Nagrada se sastoji od statue, dizajnerskog rješenja Studia 3 Divine i priznanja.

Prvu Nagradu „Emil Paravina“, u kategoriji dijete-pojedinac, dobila je Matea Juričić, članica Dječjeg gradskog vijeća iz Svete Nedelje, a drugu, za skupinu djece, dobili su učenici 6.b razreda OŠ „Braća Radić“ iz Koprivnice, (Marko Periša, Matej Markovinić, Patrik Habek, Dora Pakasin, Zara Rupčić, Una Bebek, Mia Gregurina, Lea Vugrin i Sara Mikulić).

„Posebnost Nagrade „Emil Paravina“ je što je to godišnja nagrada djeci na koju ih mogu kandidirati njihovi vršnjaci, nastavnici, roditelji, udruge u kojima su djeca aktivna, a dodjeljuje se u kategorijama dijete-pojedinac i skupina djece, za promicanje dječjih prava, dječju participaciju, interkulturalne vrijednosti te gradnju suradnje i partnerstva između djece i odraslih“, istaknuo je predsjednik Ocjenjivač-

kog povjerenstva, dječji vijećnik iz Velike Gorice, Antonio Šipušić. Dobitnica Matea Juričić iz Svete Nedelje, javila se video-pozivom i poručila: „Ova nagrada daje mi poticaj da i dalje nastavim s humanitarnim radom i pomaganjem vršnjacima. Najviše volim stati na stranu slabijih i ispraviti nepravdu ako je potrebno. Kroz Dječje gradsko vijeće Svete Nedelje -grada prijatelja djece, zagovarati ću prava nas djece i truditi se da se ista ispoštuju“. Učenica 6.b razreda OŠ „Braća Radić“ iz Koprivnice, Una Bebek, je u ime svojih vršnjaka iz razreda objasnila što njima znači Nagrada „Emil Paravina“: „Ova nagrada nam jako puno znači jer dokazu-

je da smo uspjeli postići naš cilj - govoriti o važnoj temi nasilja nad djecom, bilo među vršnjacima, bilo u obitelji, te doprijeti do što više djece i odraslih i poručiti im da ne okreću leđa ako primijete da netko trpi nasilje“.

Nagradu „Emil Paravina“, u nazočnosti obitelji Paravina i dopredsjednice Saveza društava „Naša djeca“ Hrvatske, Sanje Škorić, djeci dobitnicima uručila je predsjednica Saveza, prof. dr. sc. Aida

Salihagić Kadić, koja je čestitala mladim aktivistima i borcima za dječja prava te istaknula: „Savez društava „Naša djeca“ Hrvatske pokrenuo je Nagradu u sjećanje na dugogodišnjeg tajnika Saveza dr. sc. Emila Paravinu. Nagrada je pokrenuta sa željom da se djecu potiče na aktivno sudjelovanje u životu zajednice, participaciju s odraslima, zagovaranje jednakih prava i mogućnosti. Na ovaj se način odaje počast pedagogu,

humanistu, promicatelju dječjih prava koji je i sam sudjelovao u pisanju UN-ove Konvencije o pravima djeteta i čiji je rad utjecao na dobrobit života tisuće djece i roditelja“.

Svečanost dodjele svojim su glazbenim nastupom obogatili „Zabochki mališani“ Društva „Naša djeca“ Zabok (voditeljica: Jasenka Borovčak), a realizaciju Nagrade su potpomogli: Udruga gradova i Etnografski muzej u Zagreb. ■

Hrvatska razvojna perjanica

Ako želimo modernije i bogatije društvo moramo to i pokazati. Pozivamo (ne prozivamo) sve pozitivne društvene snage, tko god može dati pozitivan doprinos, ideju, prijedlog, inicijativu, nešto novaca, mural, dizajn ili glas u nekom tijelu vlasti.

Arhitekti, dizajneri, umjetnici, poduzetnici, gradska uprava, vladajući, oporba... pokažimo da nam je stalo, pokažimo inicijativu.

Ovo je recepcija Instituta Ruđer Bošković. Da li i vama izgleda kao ulaz u neku od propalih tvornica iz prošlog stoljeća?

Otvoreno

pismo